

Spēkā stājas jaunais Autortiesību kolektīvā pārvaldījuma likums

2017-06-22

14.06.2017. stājās spēkā Autortiesību kolektīvā pārvaldījuma likums (Likums), kura mērķis ir radīt tiesiskos priekšnoteikumus autortiesību un blakustiesību kolektīvā pārvaldījuma efektīvai veikšanai.

Ar [Likumu](#) tika pārņemta Eiropas Parlamenta un Padomes [Direktīva 2014/26/ES](#) par autortiesību un blakustiesību kolektīvo pārvaldījumu un muzikālo darbu tiesību lietošanai tiešsaistē daudzteritoriālo licencēšanu iekšējā tirgū (Direktīva). Līdz ar [Likuma](#) pieņemšanu veikti grozījumi [Autortiesību likumā](#) (AL), novēršot regulējuma pārklāšanos, kā arī veicot terminoloģiskus un atsauču precizējumus.

[Likums](#) pieņemts, lai risinātu [Direktīvā](#) identificētās problēmas, proti:

- autortiesību un blakustiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju darbības efektivitātes un caurskatāmības trūkumu;
- tiešsaistes pakalpojumu sniedzēju grūtības iegūt autortiesību īpašnieku atļaujas, lai nodrošinātu mūzikas pakalpojumu sniegšanu vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs.

Novēršot trūkumus, [Likumā](#) precizēta gan kolektīvā pārvaldījuma organizācijām izsniegto atļauju anulēšanas kārtība, gan arī kārtība, kā rīkoties izmantotājam, ja puses nespēj vienoties par atlīdzības lielumu.

[Likumā](#) regulēta:

- kolektīvā pārvaldījuma organizācija;
- neatkarīgo pārvaldījuma sabiedrību un atkarīgo pārvaldījuma subjektu darbība, pārvaldot autortiesību un blakustiesību subjektu tiesības minēto autortiesību vai blakustiesību subjektu kolektīvajās interesēs;
- kolektīvā pārvaldījuma veicēju darbības uzraudzības kārtība un strīdu risināšanas speciālie noteikumi.

[Likumā](#) īpaši uzsvērts, ka autortiesību vai blakustiesību subjekti var uzticēt kolektīvi pārvaldīt tikai mantiskās tiesības. Šāda kārtība pastāvēja arī iepriekš, jo tiesības uz personisko tiesību aizsardzību iepriekš minētie subjekti īsteno personīgi. Mantiskās tiesības ir šo subjektu izņēmuma tiesības, tiesības uz atlīdzību un kompensāciju.

Likuma subjekti

Atbilstoši [Likumam](#) kolektīvā pārvaldījuma organizācija ir juridiskā persona, kas uz likuma vai līguma pamata ir tiesīga pārvaldīt autortiesību vai blakustiesību subjektu mantiskās tiesības, ja tās darbības mērķis vai viens no galvenajiem darbības mērķiem ir šāda pārvaldījuma veikšana pārstāvēto autortiesību vai blakustiesību subjektu kolektīvajās interesēs, un kura vismaz vai nu atrodas tās biedru ietekmē, vai kuras darbības mērķis nav peļņas gūšana. Ietekme šā [Likuma](#) izpratnē ir tieša vai netieša ietekmes īstenošana uz likuma vai līguma pamata ar balsstiesībām, tiesībām iecelt vai atcelt pārvaldes institūcijas locekļus

Šāda definīcija attiecināma uz nacionālajām un ārvalstu kolektīvās pārvaldes organizācijām. Kolektīvā pārvaldījuma organizācijas izveidošana Latvijā, tās darbība, reorganizācija un likvidācija regulēta [Biedrību un nodibinājumu likumā](#), ciktāl [Likumā](#) nav noteikts citādi.

Atkarīgais pārvaldījuma subjekts ir juridiskā persona, kas atrodas kolektīvā pārvaldījuma organizācijas ietekmē un darbojas Latvijā. [Likuma](#) noteikumus atkarīgajiem pārvaldījuma subjektiem piemēro, ciktāl tie veic kolektīvā pārvaldījuma organizācijai raksturīgās darbības. Neatkarīgi no tā, kādas kolektīvā pārvaldījuma organizācijai raksturīgās darbības veic atkarīgie pārvaldījuma subjekti, tiem piemēro noteikumus par valdes locekļa interešu konflikta nepieļaujamību, kā arī veic to uzraudzību saskaņā ar [Likuma](#) noteikumiem.

[Likumā](#) iekļauta arī neatkarīgā pārvaldījuma sabiedrības definīcija, nosakot, ka tās mērķis ir peļņas gūšana un ka tā neatrodas autortiesību vai blakustiesību subjektu ietekmē. Tomēr jānorāda, ka līdz šim Latvijā šādas sabiedrības netika izveidotas. Atbilstoši [Likuma](#) prasībām uz tām tiek attiecināti noteikumi par līgumu slēgšanu ar izmantotajiem un informācijas sniegšanu.

Obligātais kolektīvais pārvaldījums

Tikai kolektīvi pārvaldāmo mantisko tiesību uzskaitījums ir noteikts [Likuma 3.panta](#) otrajā daļā. Jānorāda, ka šāds uzskaitījums atbilst no [AL](#) izslēgtā 63.panta piektās daļas 7.punktā minētajam uzskaitījumam.

[Likumā](#) cita starpā arī paredzēts, ka autortiesību un blakustiesību subjektu mantiskās tiesības tikai kolektīvi pārvalda attiecībā uz

retranslēšanu, izņemot raidorganizāciju tiesības neatkarīgi no tā, vai tās ir pašas raidorganizācijas tiesības vai raidorganizācijai šīs tiesības nodevuši autortiesību vai blakustiesību subjekti.

Saskaņā ar Likuma [Pārejas noteikumiem](#) šādas tiesības par retranslēšanu, kas netiek veikta pa kabeļiem, tikai kolektīvi sāks pārvaldīt no 01.01.2018. Vienlaikus noteikts, ka atļauju šāda pārvaldījuma veikšanai varēs saņemt arī pirms iepriekš minētā datuma.

[Likumā](#) paredzēts arī izņēmums no obligātā kolektīvā pārvaldījuma, nosakot tiesības izsniegt licences savu darbu vai blakustiesību objektu nekomerciālai izmantošanai.

Kolektīvā pārvaldījuma līgums un licences

Attiecības starp autortiesību vai blakustiesību subjektiem un kolektīvās pārvaldes organizāciju tiek regulētas uz līguma vai likuma pamata.

Kolektīvā pārvaldījuma līgums ir līgums, ar kuru autortiesību vai blakustiesību subjekti uztic kolektīvā pārvaldījuma organizācijai pārvaldīt savas autortiesību vai blakustiesību subjekta mantiskās tiesības viņa interesēs. [Likumā](#) paredzēts kolektīvā pārvaldījuma organizācijas pienākums slēgt šādu līgumu, ja tiek saņemts autortiesību vai blakustiesību subjekta pieprasījums.

[Likumā](#) ir noteikti 2 ierobežojumi šāda līguma slēgšanai:

- pārvaldāmo tiesību, darbu vai objektu, teritorijas, kurā veicams pārvaldījums, neatbilstība kolektīvā pārvaldījuma organizācijas darbības jomai;
- cits objektīvi pamatots iemesls atteikumam uzņemties veikt kolektīvo pārvaldījumu.

Kolektīvā pārvaldījuma līgumu slēdz rakstveida formā.

Tomēr jānorāda, ka kolektīvā pārvaldījuma organizācija ir tiesīga pārstāvēt autortiesību un blakustiesību subjektus bez kolektīvā pārvaldījuma līguma noslēgšanas. Neatkarīgi no tā, vai tiek slēgts iepriekš minētais līgums, autortiesību vai blakustiesību subjektiem ir tiesības uz atlīdzības izmaksu, un to pārvaldīšanai tiek piemēroti vienlīdzīgi noteikumi, tādējādi nosakot diskriminācijas aizliegumu.

Papildus iepriekš minētajam jāievēro noteikums, ka paša autortiesību vai blakustiesību subjekta izsniegtā licence vai noslēgtais licences līgums par tikai kolektīvi pārvaldāmo izmantojumu vai citu līgumā noteikto pārvaldīšanu nav spēkā. Tomēr tas neattiecas uz darbu vai blakustiesību objektu nekomerciālu izmantošanu, līdz ar to šajos gadījumos autortiesību un blakustiesību subjektiem turpmāk ir tiesības individuāli izsniegt licences savu darbu un blakustiesību objektu nekomerciālai izmantošanai.

Atlīdzība

[Likumā](#) paredzēts, ka kolektīvā pārvaldījuma organizācija pēc izmantotāja pieprasījuma noslēdz ar viņu licences līgumu, kā arī pēc izmantotāju apvienības pieprasījuma noslēdz ar to līgumu par kolektīvā pārvaldījuma organizācijas pārstāvēto autortiesību vai blakustiesību subjektu darbu vai blakustiesību objektu izmantošanu. Šādos līgumos tiek paredzēta taisnīga atlīdzība, kuru nosakot tiek ņemti vērā Likuma [32.panta](#) otrajā un trešajā daļā kumulatīvi norādītie kritēriji.

Atlīdzības pamatotību vai atlīdzības likmes piemērošanas pareizību konkrētajiem izmantošanas apstākļiem pārbauda tiesas ceļā, ievērojot principu, ka tiek noteikti vienādi tarifi viena veida izmantotājiem attiecībā uz vienu un to pašu izmantojuma veidu.

[Likumā](#) ir noteikts speciālais noilguma termiņš šādas tiesības īstenošanai – 2 gadi kopš atlīdzības vai tās 1.daļas samaksas.

Daudzteritoriāla licencēšana

Jaunajā [Likumā](#) noteikti arī daudzteritoriālās licencēšanas pamatnoteikumi. Tos piemēro tikai muzikālo darbu tiešsaistes tiesību daudzteritoriālajai licencēšanai, kuru veic kolektīvā pārvaldījuma organizācijas. Šādi noteikumi attiecināmi tikai uz:

- muzikāliem darbiem;
- kolektīvā pārvaldījuma organizācijas izsniegtajām licencēm;
- tiešsaistes tiesībām.

Ja kolektīvā pārvaldījuma organizācija izsniedz vai piedāvā izsniegt muzikālo darbu tiešsaistes tiesību daudzteritoriālās licences vismaz vienas citas kolektīvā pārvaldījuma organizācijas vārdā, pēc pēdējā subjekta pieprasījuma ir pienākums noslēgt pārstāvības līgumu. Līdz ar to [Likumā](#) tiek paredzēts kolektīvā pārvaldījuma organizācijas pienākums rakstveidā informēt otro līguma pusi par galvenajiem licences izsniegšanas noteikumiem.

Uzraudzība un atļaujas veikt mantisko tiesību kolektīvo pārvaldījumu

Atbilstoši [Likumā](#) noteiktajam kolektīvā pārvaldījuma organizāciju darbību uzrauga Kultūras ministrija (KM). Tās var veikt mantisko tiesību kolektīvo pārvaldījumu tikai ar uzraugošās institūcijas izsniegto atļauju. Līdz ar to [Likumā](#) noteiktas prasības šādas atļaujas saņemšanai, regulēta atļaujas atcelšana un paziņošana par mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma veikšanu gadījumā, ja pārvaldījuma veikšanai nav nepieciešama atļauja.

Turpmāk, ja persona veiks mantisko tiesību kolektīvo pārvaldījumu bez tā veikšanai nepieciešamās atļaujas saņemšanas vai bez paziņojuma sniegšanas KM, tā nav tiesīga uz minēto tiesību pamata pieprasīt jebkāda veida saistību izpildi un celt attiecīgas prasības, kā arī nevar tikt atzīta par cietušo administratīvā pārkāpuma lietā vai krimināllietā saistībā ar šajā pantā minēto tiesību aizskārumu.